

زیر و بم فارکسی‌ها خلاف شرع است

سید عباس موسویان
دبیر کمیته فقهی سازمان بورس

بیشتر شد، این طرف به اندازه یک میلیون برابر تغییرات قیمت به دیگری پردازد و اگر تفاضل قیمت‌ها کمتر شد آن طرف به اندازه یک میلیون برابر تغییرات قیمت به دیگری پردازد. روشن است که چنین معاملاتی مبنای شرعی ندارد و درآمد حاصل از آنها نیز نوعی شرط‌بندی و اکل مال به باطل است. گروه چهارم کسانی هستند که خود را در محیط اینترنت به عنوان کارگزار فارکس معرفی می‌کنند و چه بسا دارای هویت مشخصی هم باشند و به طور حقیقی هم معامله ارز انجام دهند، اما در ضمن قرارداد خود با صاحبان سرمایه شروطی مطرح می‌کنند که آن شروط خلاف شرع است، برای مثال، شرط می‌کنند زمان‌هایی که معامله‌ای در کار نیست سرمایه را به صورت ربوی به بانک یا مؤسسه‌ای قرض دهند و بهره دریافت کنند. در هر صورت، معاملات فارکس به گونه‌ای طراحی شده که سود بردن یک طرف همیشه با ضرر طرف دیگر رقم می‌خورد، یعنی یا قیمت ارز مورد معامله بالا می‌رود یا پایین می‌آید و در هر حالت، یا این طرف سود می‌برد و آن طرف ضرر می‌کند، یا بالعکس. در این شرایط، تنها کسی که در هر صورت سود می‌برد، کارگزار فارکس است که درصد خود را از هر قراردادی می‌گیرد؛ بنابراین به صورت طبیعی در این بازار تنها افراد بسیار حرفه‌ای می‌توانند سود ببرند و غالب ایرانیانی که وارد این بازار شده‌اند، در کوتاه‌مدت بعد از چند معامله کل سرمایه‌شان را از دست داده‌اند. واقعیت این است که در همه موارد معاملات فارکس، بخش قابل توجهی از سرمایه‌های ملی از کشور خارج شده و درصد کمی از آن به عنوان سود به کشور برمی‌گردد و از این جهت نیز خلاف قوانین کشور است و آسیب جدی بر اقتصاد ملی می‌زند. تذکر این نکته نیز ضروری است که برخی با مطرح کردن شکل ساده معاملات فارکس در صدد گرفتن مجوز فقهی هستند، در حالی که امروزه این نوع معاملات فارکس بسیار کم است و شکل رایج آن که در سطح وسیعی در اینترنت وجود دارد، شکل باطل فارکس محسوب می‌شود.

بعد از مدتی اسم و رسم خودشان را از محیط اینترنت برمی‌دارند، به طوری که مال باخته، هیچ راهی برای استیفای حق خود ندارد و همه سرمایه‌اش را از دست می‌دهد. از این رو، روشن است که این گروه از معاملات فارکس نامشروع است. گروه دوم کسانی هستند که خود را در محیط اینترنت به عنوان کارگزار فارکس معرفی می‌کنند و دارای هویت مشخصی هم هستند و در پایگاه اینترنتی، معاملات سفارش شده توسط صاحب سرمایه را روز به روز در صفحه مخصوص او نمایش می‌دهند و او نیز به این گمان که گزارش واقعی است، به آنان اطمینان می‌کند، اما در حقیقت این صفحه اینترنتی یک نمایش صوری بیش نیست و واقعیت ندارد و آنان اموال سرمایه‌گذار را در جای دیگری مثل قاجاق و... سرمایه‌گذاری کرده‌اند. این قسم معاملات فارکس نیز به طور قطع شرعی نیست، زیرا سود حاصله هیچ مبنای معامله واقعی ندارد و صرفاً برخاسته از بازی با اعداد و صفحه مجازی در اینترنت است. گروه سوم کسانی هستند که خود را در محیط اینترنت به عنوان کارگزار بازار فارکس معرفی می‌کنند و چه بسا دارای هویت مشخصی هم باشند و در بازار ارز نیز فعالیت می‌کنند، اما نوع معاملاتشان شرعی نیست. این گروه به جای خرید و فروش واقعی ارز اقدام به معاملات صوری آتی ارز می‌کنند، برای مثال، یک طرف متعهد می‌شود یک میلیون یورو را در مقابل یک میلیون و ۵۰۰ هزار دلار بفروشد و دیگری متعهد به خرید می‌شود، با این فرض که هیچ یک قصد جدی خرید یا فروش یورو یا دلار را ندارند، بلکه در پایان روز کاری، بر اساس قیمت‌های جدید تسویه نقدی می‌کنند. به این معنا که اگر قیمت یورو افزایش داشت، فروشنده آتی مبلغی را به خریدار می‌پردازد و اگر قیمت یورو کاهش داشت، خریدار آتی مبلغی را به فروشنده می‌پردازد. البته گاهی اصلاً معامله آتی در کار نیست، بلکه قرارداد روی تفاضل قیمت‌هاست؛ به این بیان که دو طرف قرارداد، یک میلیون واحد تفاضل قیمت دلار با یورو می‌بندند؛ به این معنا که اگر تفاضل قیمت‌ها

شکل ساده بازار فارکس، بازاری است که در آن ارزهای مختلف مانند دلار، یورو، پوند، ین و غیره در مقابل هم معامله می‌شوند، در این بازار یک ارز را در مقابل ارز دیگری خرید و فروش می‌کنند. به این بیان، کسی که سرمایه‌ای دارد و وقتی احساس می‌کند ارزش یک ارز در حال افزایش است، آن ارز را خریداری می‌کند و هنگامی که ارزش آن افزایش یافت، یا احتمال کاهش قیمت آن ارز را می‌دهد، به فروش آن می‌پردازد و از مابه‌التفاوت قیمت خرید و فروش سود می‌برد و در مواردی که پیش‌بینی‌اش خطا رود، ضرر می‌کند. البته چنین معامله‌ای از سابق بین مردم مرسوم بود و افراد صاحب سرمایه یا خود به چنین معامله‌ای اقدام می‌کردند یا صراف‌ی را به عنوان وکیل یا عامل خود قرار می‌دادند و از او می‌خواستند در مقابل حق‌العمل معین (اجرت) چنین معامله‌ای را برای آنان انجام دهد و سود و زیان از آن صاحب سرمایه باشد. شکل ساده معاملات فارکس از نظر شرعی اشکالی ندارد، زیرا تمام شرایط معامله را دارد و شرطی که مخالف شرع باشد، قید نشده است و اگر این نوع معامله از طریق اینترنت نیز انجام گیرد و تمام شرایط معامله در آن رعایت شود، به طور شرعی جایز است. اما آنچه امروزه به عنوان بازار فارکس در اینترنت مطرح است، شکل ساده خود را از دست داده و به جای خرید و فروش واقعی ارز به معاملات صوری و مجازی می‌پردازد که از نظر شرعی دارای اشکالاتی است و موجب حرمت و عدم جواز این نوع معاملات می‌شود.

امروزه معاملات رایج فارکس به صورت‌های مختلف انجام می‌گیرد که یکی از مهم‌ترین روش‌ها آن است که برخی از کسانی که خود را در محیط اینترنت به عنوان کارگزار بازار فارکس معرفی می‌کنند و پایگاه یا وبلاگی به این نام برای خود ایجاد کرده‌اند، دارای هویت مشخص واقعی نیستند و هدف آنها از این کار کلاهبرداری است. این گروه با تبلیغات گسترده و با فریب مردم سرمایه آنان را جمع می‌کنند و ممکن است برای مدتی نیز سود پردازند، اما